

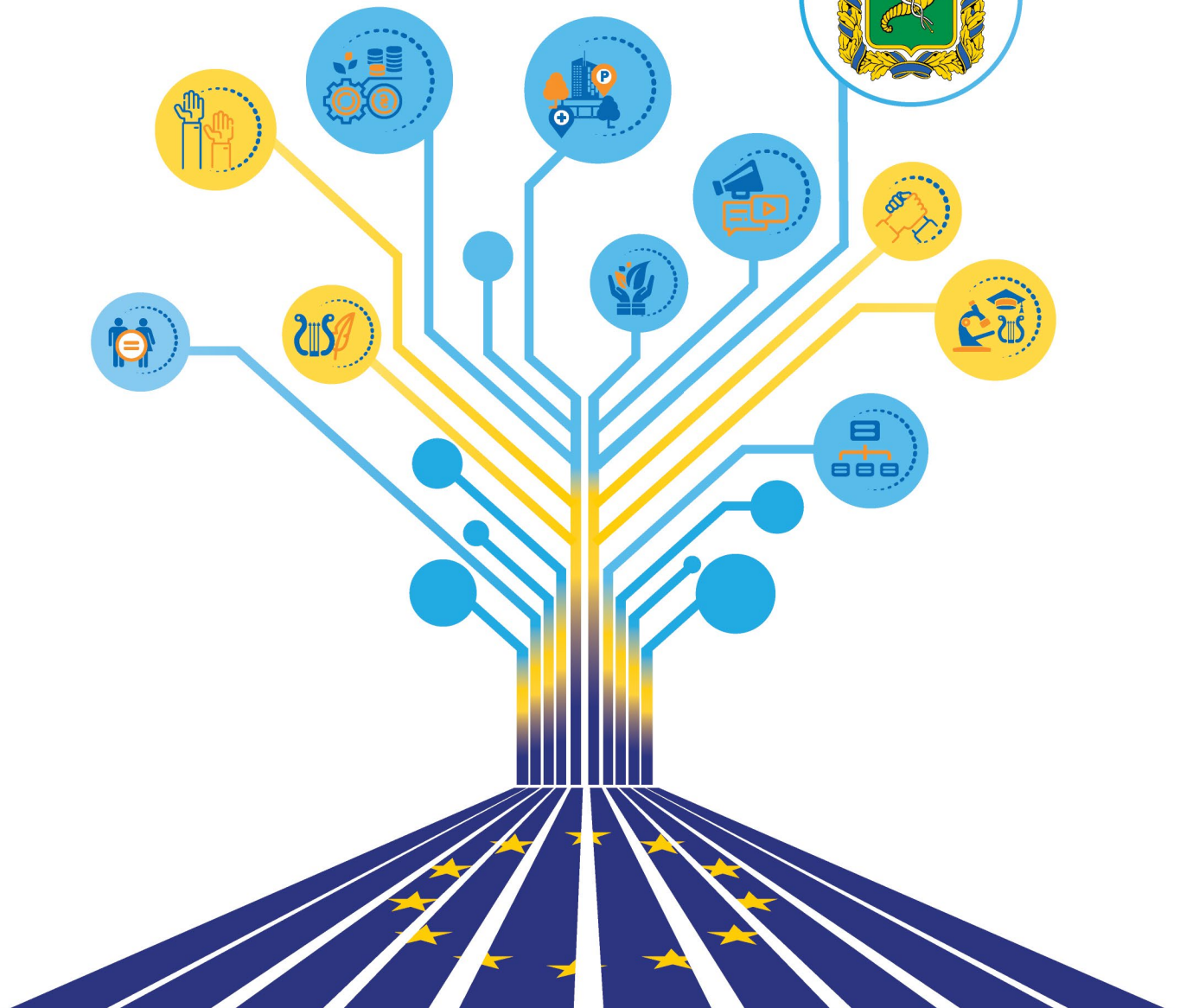

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

ЄВРОМАПА УКРАЇНИ – 2

ДЕ В РЕЙТИНГУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ
ІНТЕГРАЦІЇ ОБЛАСТЕЙ
ХАРКІВ?

Ця публікація підготовлена Центром «Нова Європа» в рамках Програми сприяння громадській активності «Долучайся!», що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та здійснюється Pact в Україні. Зміст публікації є винятковою відповідальністю Pact та його партнерів і не обов'язково відображає погляди Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) або уряду США.

Резюме

Євромапа України - 2

ДЕ В РЕЙТИНГУ
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ
ОБЛАСТЕЙ ХАРКІВ?

Шість років поспіль Україна на всіх рівнях декларує безальтернативність європейського вибору. Українці отримали безвіз, успішною є реформа децентралізації, декларується покращення інвестиційного клімату тощо. А що відбувається на регіональному рівні?

На це запитання експерти Центру «Нова Європа» вирішили відповісти у співпраці з Урядовим офісом координації європейської та євроатлантичної інтеграції, розпочавши минулого року масштабну ініціативу під назвою «Євромапа України. Рейтинг європейської інтеграції областей».

Ця ініціатива мала дві мети. По-перше, за допомогою розробленої методології виміряти рівень проникнення євроінтеграційних стандартів та практик у регіони України та зрозуміти, як на місцях використовують ті можливості, які відкриває процес європейської інтеграції. По-друге, привернути увагу місцевих можновладців до того, що європейська інтеграція – це не лише про діяльність центральних органів влади, але й місцевих.

Для дослідження «Євромапа України-2. Рейтинг європейської інтеграції областей» були обрані дев'ять сфер:

- Економічна інтеграція,
- Інфраструктура,
- Локальна демократія та підзвітність,
- Освітня, наукова, культурна інтеграція,
- Охорона здоров'я,
- Енергетична та екологічна політика,
- Гендерна рівність,
- Комунікація євроінтеграції,
- Ширше партнерство.

Вибір таких секторів зумовлений тим, що європейська інтеграція – це не лише про торгівлю та інвестиції, а й про відкритість влади, гендерну рівність, освітні можливості, належну комунікацію процесу євроінтеграції тощо.

Тому, крім традиційних індикаторів євроінтеграції, дослідження включає ті речі, які, на думку українців, є ознаками успішної євроінтеграції (за даними соціологічного опитування, проведеного на замовлення Центру «Нова Європа» у липні 2018 року). Наприклад, це – поліпшена транспортна інфраструктура (насамперед відремонтовані дороги), підзвітність місцевої влади, покращене обслуговування в закладах соціальної інфраструктури тощо.

Дослідження включає 50 індикаторів, які були поділені на три групи залежно від їхньої ваги, тобто важливості для оцінки наближеності тієї чи іншої області до стандартів та найкращих практик держав-членів ЄС. Індикатори, які мають найбільше значення, оцінювались у 10 балів, середнє – у 7 балів, найменше – у 5 балів. Максимальний бал, який можна було отримати, – 342.

Водночас винятком стали такі індикатори: кількість заходів щодо євроінтеграції, проведених за підтримки місцевих органів влади або профінансованих/співфінансованих за місцеві кошти (2018–2019 роки), а також кількість інформаційних центрів ЄС (станом на 31 грудня 2019 року). У випадку заходів інформація, яку отримали аналітики Центру «Нова Європа», не дозволила уніфікувати відповіді регіонів для формування рейтингу. Утім, більшість областей надали деталізовану інформацію, що, безперечно, заслуговує на похвалу, тому зазначений індикатор оцінювався у 3 бали. Результати областей в іншому індикаторі залежали не тільки від діяльності

Де в рейтингу європейської інтеграції областей Харків?

місцевих органів влади, а й від рішень Представництва ЄС в Україні, тому індикатор оцінювався у 2 бали.

Оцінювання здійснювалося методом пропорційного рейтингування – від кращого досягнення індикатора до гіршого – із застосуванням відповідного кроку. Детальний опис обчислення наведено поряд із таблицею до кожного індикатора. Рейтинг складається за загальною сумою балів, набраною областями та Києвом за всіма індикаторами.

Серед головних викликів, з якими аналітики зіштовхнулися в процесі підготовки дослідження, були такі:

- Брак відповідної статистичної інформації, що вплинув на редагування індикаторів, а також виключення деяких із них із другого видання дослідження;
 - Різне трактування місцевими органами влади одного і того ж індикатора або його окремих частин;
 - Ієрархія місцевих органів влади і їхня внутрішня комунікація, що вплинули на повноту та якість надання відповідей за деякими показниками;
 - Частина індикаторів вимагала уточнення даних або переформулювання, оскільки оцінка за відповідними критеріями або загальний збір інформації ніколи не здійснювалися на місцях.
- Методологія була доповнена новою сферою: охорона здоров'я. Вона є дуже актуальною з огляду на пандемію коронавірусу і, як наслідок, палкі дискусії щодо ефективності систем охорони здоров'я та кооперації в цій галузі. Більше того, у травні 2020 року було опубліковане дослідження «Євромапа здоров'я»¹, що є складовою другого видання «Євромапи України»;
 - Індикатори, які є неактуальними або дублюються, виключені. Приміром, після публікації першого дослідження на веб-сайтах обласних державних адміністрацій, де були відсутні матеріали/новини щодо євроінтеграції, з'явилися відповідні вкладки. Тому цього року цей індикатор більше не є актуальним.
 - Оновлення формулювання частини індикаторів для надання більшої чіткості та релевантного порівняння результатів регіонів.
 - Впровадження дворівневої системи оцінки окремих індикаторів.
 - Виключення індикаторів, які містять дані, що не обліковуються у більшості регіонів України.

Задля удосконалення результатів оцінки були також внесені зміни до методології попереднього видання дослідження:

- Визначений період, за який проводиться оцінювання: 2018–2019 роки;

¹ Тетяна Левонюк, травень 2020 року, «Євромапа здоров'я». <http://neweurope.org.ua/analytics/yevromapa-zdorov-ya/>

СПИСОК ІНДИКАТОРІВ

Індикатори		Бали	Бал Харківської області
Економічна інтеграція (6)		49	26,31
1	Приріст експорту товарів до ЄС за 2018–2019 роки (%)	10	3,97
2	Приріст експорту послуг до ЄС за 2018–2019 роки (%)	10	7,3
3	Частка обсягу прямих інвестицій із ЄС від їхнього загального обсягу (інструменти участі в капіталі, станом на 31 грудня 2019 року, %)	10	6
4	Частка інноваційної продукції серед реалізованої промислової продукції (приріст за 2018–2019 роки та частка інноваційної продукції за 2019 рік)	7	3,48
5	Структура експорту товарів до ЄС (приріст частки VIII, XVI, XVII груп товарів за 2018–2019 роки та частка цих груп товарів від загального експорту до ЄС за 2019 рік)	7	2,45
6	Кількість чинних проєктів, профінансованих Європейським інвестиційним банком та ЄБРР (2019 рік)	5	3,11
Інфраструктура (5)		32	21,06
7	Кілометраж доріг загального користування державного та місцевого значення, відремонтованих за 2018–2019 роки	10	9,6
8	Модернізація інфраструктури через Державний фонд регіонального розвитку (кількість об'єктів та обсяги їх фактичного фінансування, 2019 рік)	7	4,5
9	Кількість країн ЄС, до яких є прямі авіарейси (станом на 31 грудня 2019 року)	5	3,2
10	Кількість країн ЄС, з якими є прямі залізничні сполучення з міст області (станом на 31 грудня 2019 року)	5	1
11	Кількість країн ЄС, з якими є автобусні сполучення з обласних центрів (станом на 31 грудня 2019 року)	5	2,76
Локальна демократія та підзвітність (5)		39	24,64
12	Частка населення спроможних громадян (ОТГ, МОЗ) від загальної кількості населення області (%)	10	8
13	ЦНАПи (кількість центрів надання адміністративних послуг та кількість громадян на один ЦНАП станом на 1 січня 2020 року)	10	5,2

Індикатори		Бали	Бал Харківської області
14	Рівень прозорості в інвестиційній сфері обласних центрів (за даними Transparency International Ukraine 2019 року)	7	3,5
15	Рівень схвалення діяльності міської ради (за даними опитування Групи "Рейтинг", проведеного 6 вересня – 10 жовтня 2019 року)	7	4,9
16	Кількість чинних договорів про міжмуніципальне співробітництво (станом на 31 грудня 2019 року)	5	3,04
Освітня, наукова та культурна інтеграція (7)		49	34,91
17	Частка закладів вищої освіти (університетів, інститутів, академій), які брали участь в Erasmus+ (2018/2019 роки), від загальної кількості таких закладів	10	7,05
18	Кількість закладів вищої освіти, які взяли участь у програмі Horizon 2020 (2019 рік)	5	3
19	Кількість закладів вищої освіти, які взяли участь у програмі Jean Monnet (2019 рік)	5	3,67
20	Кількість студентів, які взяли участь у довготермінових (від одного семестру і більше) програмах навчання у ЄС (2019 рік)	10	8,74
21	Кількість програм професійних обмінів та кількість їх учасників (викладачів та студентів) (2019 рік)	7	6,07
22	Кількість діючих спільних культурних проєктів/ініціатив між культурними інституціями, неурядовими організаціями України та країн-членів ЄС, Представництвом ЄС (2019 рік)	7	4,78
23	Частка фізичних осіб-абонентів інтернету від загальної кількості населення (%), 2019 рік	5	1,6
Охорона здоров'я (6)		52	28,87
24	Середня очікувана тривалість життя при народженні (обидві статі, 2018 рік)	10	4,84
25	Середня очікувана тривалість життя у віці 65 років (обидві статі, 2018 рік)	10	2,69
26	Відсоток виконання обсягів планових щеплень у 2019 році (АКДП-3 до року, Гепатит В3 до року, АДП-м, КПК-1)	10	5,6

Де в рейтингу європейської інтеграції областей Харків?

Індикатори	Бали	Бал Харківської області
27 Частка підписаних декларацій про надання первинної медичної допомоги від загальної кількості населення (станом на 31 грудня 2019 року)	10	8
28 Кількість мешканців та медичних установ, які приєдналися до української системи eHealth (станом на 31 грудня 2019 року)	7	5,74
29 Кількість реконструйованих/відремонтованих/створених зон відпочинку та кілометраж облаштованих велосдоріжок (2019 рік)	5	2
Екологічна та енергетична політика (7)	49	16,37
30 Кількість екологічних та енергоефективних проєктів та ініціатив за підтримки ЄС (2019 рік)	7	0,82
31 Кількість позитивних висновків з оцінки впливу на довкілля (ОВД) (2018–2019 роки)	7	4,17
32 Частка електроенергії з відновлюваних джерел від загального обсягу виробленої електроенергії (% (2018–2019 роки))	7	0,44
33 Кількість фактично відшкодованих «теплих кредитів» (2018–2019 роки)	7	2,8
34 Обсяги викидів діоксиду вуглецю (тис.т., 2018–2019 роки)	7	1,54
35 Відсоток переробки твердих побутових відходів (2018–2019 роки)	7	1,1
36 Кількість зареєстрованих електромобілів (2018–2019 роки)	7	4,9
Гендерна рівність (8)	42	23,49
37 Частка середньомісячної оплати праці жінок від заробітної плати чоловіків (2019 рік)	7	5,6
38 Частка чоловіків від загальної кількості працівників обласних державних адміністрацій та Київської міської державної адміністрації (% (станом на 31 грудня 2019 року))	5	3
39 Частка жінок серед голів об'єднаних територіальних громад (% (станом на 31 грудня 2019 року))	5	0,17
40 Частка жінок серед мерів міст (% (станом на 31 грудня 2019 року))	5	3,68
41 Частка жінок серед голів селищ міського типу (% (станом на 31 грудня 2019 року))	5	0,5

Індикатори	Бали	Бал Харківської області
42 Частка юридичних осіб, у яких керівниками є жінки (% (станом на 1 січня 2020 року))	5	3
43 Частка жінок серед депутатів обласних рад (% (станом на 31 грудня 2019 року))	5	4,28
44 Частка жінок серед депутатів міських рад обласних центрів (% (станом на 31 грудня 2019 року))	5	3,26
Комунікація євроінтеграції (4)	20	9,7
45 Кількість заходів щодо євроінтеграції, проведених за підтримки місцевих органів влади або профінансованих/співфінансованих за місцеві кошти (2018–2019 роки)	3	3
46 Кількість інформаційних центрів ЄС (станом на 31 грудня 2019 року)	2	0,66
47 Підтримка вступу до ЄС в обласних центрах (за даними опитування Групи «Рейтинг», проведеного 6 вересня – 10 жовтня 2019 року)	10	1,84
48 Кількість євроклубів	5	4,2
Ширше партнерство (2)	10	3,1
49 Кількість заходів з містами-побратимами, містами-партнерами з країн-членів ЄС (на рівні обласного центру, 2018–2019 роки)	5	2,9
50 Кількість чинних угод з органами місцевого самоврядування країн-членів Європейського Союзу (2018–2019 роки)	5	0,2

КЛЮЧОВІ ВИСНОВКИ

- 1 **Лідером рейтингу другий рік поспіль стала Львівщина.** У трійку лідерів також увійшли Вінницька область, яка минулого року посіла третє місце, і Тернопільська область, яка піднялася у рейтингу на 12 сходинок (!). Останнє місце знову за Луганщиною. Найбільший прогрес продемонстрували Київ, Запорізька, Тернопільська та Житомирська області.
- 2 **Євроінтеграційні успіхи притаманні не лише областям, що безпосередньо межують із країнами-членами ЄС.** Донецька і Луганська області серед лідерів за кількістю проєктів, профінансованих Європейським інвестиційним банком та Європейським банком реконструкції та розвитку у 2019 році. Донецька область також серед лідерів із модернізації інфраструктури через Державний фонд регіонального розвитку.
- 3 Трійка лідерів за рівнем приросту експорту товарів до країн ЄС – Кіровоградська, Львівська та Черкаська області. **Кіровоградщина на першому місці у рейтингу експорту товарів – справжня сенсація (приріст експорту аж на 75%).** Здебільшого цей приріст забезпечили продукти рослинного походження, які торік складали 38% від загального обсягу експорту до ЄС (загальна сума за цією товарною позицією становила майже 78 млн доларів США; зростання відбулося на 153% порівняно з 2018 роком). Водночас у перші пореволюційні роки Кіровоградщина упевнено посідала останнє місце за показниками експорту до ЄС.
- 4 **У 20 областях України частка інвестицій із країн Європейського Союзу від загального обсягу прямих іноземних інвестицій перевищує 70%.** На Донеччині частка євроінвестицій сягнула 96,4%.
- 5 Інновації у сфері економіки мають надзвичайне значення для того, щоб Україна була конкурентоспроможною на міжнародному ринку. **Втім, експорт інноваційної та високотехнологічної продукції перебуває в Україні на наднизькому рівні.** Відповідна статистика щодо високотехнологічних товарів у нашій державі взагалі відсутня – аналітики «Нової Європи» здійснили оцінку лише окремих товарних позицій, облік за якими ведуть в Eurostat. За рівнем інноваційності Україна пасе задніх у Європі: у рейтингу European Innovation Scoreboard-2020 наша держава в кінці списку разом із Північною Македонією, Чорногорією, Болгарією та Румунією.
- 6 **Євроінтеграція спрямована на дуже практичні речі, серед яких якісні дороги, побудовані відповідно до стандартів ЄС.** За 2018 рік в Україні відремонтували або реконструювали рекордну за останні 15 років кількість кілометрів доріг загального користування – 3 800. Прикметно, що такі темпи ремонту доріг, як в останні роки, були лише в межах підготовки до футбольного чемпіонату Євро-2012. Серед регіонів-лідерів за кілометражем відремонтованих доріг державного та місцевого значення за 2018–2019 роки Кіровоградська, Харківська та Запорізька області.

Де в рейтингу європейської інтеграції областей Харків?

7 Прозора робота місцевої влади – основа локальної демократії, яка є однією з європейських цінностей та впливає на реалізацію стандартів ЄС на рівні громад.

Чотири міста (Тернопіль, Маріуполь, Вінниця та Львів) демонструють найкращі показники в контексті транспарентності роботи можновладців. На останніх місцях за даними рейтингу Transparency International Ukraine 2019 року опинилися Сєверодонецьк, Харків, Херсон та Полтава.

8 21,39% – середня різниця у заробітних платнях між чоловіками та жінками в Україні. Цей показник дещо зріс у порівнянні з минулим роком, коли становив 20,7%. Втім, навіть якщо порівняти показники України за 2019 рік та показники держав-членів ЄС за 2018 рік (коли були опубліковані останні дані Eurostat), можна сказати, що **Україна відстає від середнього показника по ЄС, який у 2018 році становив 14,8%.** Лідери області цього року: Чернівецька (9,41%), Херсонська (12,5%), третє місце ділять Закарпатська область та Київ (14,45% і 14,95% відповідно). Прикметно, що лідери майже не змінилися порівняно з торішнім рейтингом областей.

9 Сміттєві «рекорди». В Україні у 2019 році на переробку надійшло лише 6,06% побутових відходів. Серед лідерів Київ (24,22%), Тернопільська (24,87%), Миколаївська (17%) та Вінницька (11,98%) області. **У більшості областей частка переробки відходів – 5% і нижче.** Водночас в Європейському Союзі у 2018 році було перероблено 47% комунальних відходів (переробка матеріалів та компостування). Окремі

країни продемонстрували такі результати: Німеччина – 67,3%; Словенія – 58,9; Австрія – 57,7%.

10 Україна займає перші позиції серед країн Східного партнерства та активно бере участь у всіх конкурсах Програми ЄС Erasmus+. Проте навіть при високій якості проєктних заявок, через обмеженість бюджету фінансування країн Східного партнерства та багато інших факторів, рівень успішності проєктів іноді сягає менше 10%. Разом з тим, не повністю використовуються можливості, відкриті для України в межах конкурсів, які потребують обґрунтування інноваційного потенціалу, наприклад: конкурси напрямів Стратегічних партнерств та Альянсів знань. Для довідки: за останні два роки в Erasmus+ взяли участь 172 заклади вищої освіти (університети, інститути, академії) нашої держави (за даними Міносвіти). Найбільша частка, зрозуміло, випала на столичні навчальні заклади – 40 вишів; до п'ятірки також увійшли такі області – Харківська (21), Львівська (16), Одеська (15) та Дніпропетровська (11).

НАСКІЛЬКИ ЄВРОІНТЕГРОВАНА ХАРКІВСЬКА ОБЛАСТЬ?

Харківська область опинилася на 5 місці в «Рейтингу європейської інтеграції областей». Серед сфер, в яких регіон продемонстрував найкращі результати в секторальних рейтингах, – освітня, наукова та культурна інтеграція; інфраструктура; економічна інтеграція; локальна демократія та підзвітність.

Зокрема, область увійшла в трійку регіонів-лідерів в такій сфері, як «освітня, наукова та культурна інтеграція». Недаремно Харків вважається одним із студентських центрів України.

Область увійшла в топ-3 за кількістю закладів вищої освіти, які взяли участь у програмах Horizon 2020 і Jean Monnet у 2019 році. Крім того, Харківщина увійшла в топ-5 регіонів України за кількістю студентів, які взяли участь у довготермінових програмах навчання в ЄС (2018-2019 роки).

У секторі «економічна інтеграція» область увійшла **в топ-10 регіонів за приростом експорту послуг до ЄС (31,8%) за 2018-2019 роки**, а також за рівнем приросту частки інноваційної продукції (20%) серед реалізованої промислової продукції області.

За даними опитування, проведеного на замовлення Центру «Нова Європа» 06–19 листопада 2020 року, 14,54% українців серед показників того, що європейська інтеграція відбувається в Україні, обрали ремонт доріг, появу безпечного і зручного

екологічного громадського транспорту². В Харківській області за 2018-2019 роки відремонтували 307,8 км доріг загального користування державного та місцевого значення. Харківщина також входить до переліку областей, які мають прямі авіасполучення з країнами ЄС.

Щодо «локальної демократії та підзвітності», то область увійшла в десятку лідерів за кількістю Центрів надання адміністративних послуг станом на 1 січня 2020 року.

Водночас за рівнем прозорості в інвестиційній сфері обласних центрів (за даними рейтингу Transparency International Ukraine 2019 року) Харків опинився в аутсайдерах. Гірші результати продемонстрував тільки Сєверодонецьк.

Варто відзначити, що для 34,4% респондентів опитування, проведеного на замовлення Центру «Нова Європа» 06-19 листопада 2020 року, індикатором успішної євроінтеграції стала така опція як «боротьба з корупцією приносить результати».³

Дещо гірші результати секторальних рейтингів Харківська область має в наступних сферах: гендерна рівність; екологічна та енергетична політика; охорона здоров'я; комунікація євроінтеграції і ширше партнерство.

² «Дипломатія – 2021: Очікування українського суспільства». Опитування громадської думки було проведене дослідницькою агенцією Info Sapiens на замовлення Центру «Нова Європа». <http://heweuropa.org.ua/analytics/dyplomatiya-2021-ochikuvannya-ukrai-nskogo-suspilstva/>

³ Там само

Приміром, область входить до п'ятірки лідерів за такими показниками, як частка жінок серед депутатів обласних рад (20%) та мерів міст (17,6%) станом на 31 грудня 2019 року.

У 2019 році в області був виданий 91 позитивний висновок з оцінки впливу на довкілля, що забезпечило регіону 4 місце в рейтингу. Водночас у половини областей України їх кількість – менше 40.

У той же час менше 1% твердих побутових відходів було перероблено у Харківській області у 2019 році. **Область також увійшла в топ-5 найбільш забруднених регіонів України за рівнем викидів діоксиду вуглецю (головного парникового газу, що впливає на зміну клімату) від стаціонарних джерел забруднення.**

В області 77,08% мешканців підписали декларації з сімейними лікарями станом на 31 грудня 2019 року. Для порівняння: середній показник по Україні склав 69,5%. В той же час на Харківщині потребують покращення показники щодо виконання обсягів планових щеплень як-от щеплення від Гепатиту В3 до року.

На сьогодні євроінтеграція України тісно пов'язана не тільки з діяльністю центральних органів влади, але й місцевих. І одним із корисних інструментів для промоції євроінтеграції є міста-побратими. **Однак у Харкові у 2019 році було проведено лише 10 спільних заходів із партнерами з міст-побратимів із країн-членів ЄС.** Крім того, низькі результати область демонструє за кількістю чинних угод з органами місцевого самоврядування країн ЄС.

Потребують покращення і показники в сфері «комунікація євроінтеграції». Так, область посіла друге місце за кількістю активно діючих євроклубів, які співпрацювали з Представництвом ЄС в Україні та між собою (16). Однак підтримка вступу до Європейського Союзу у Харкові за даними Групи «Рейтинг» у жовтні 2019 року становила 42%. Крім того, бракує заходів, проведених в області з метою промоції європейської інтеграції за останні два роки.

ПРО ЦЕНТР «НОВА ЄВРОПА»

Центр «Нова Європа» (ЦНЄ) заснований у 2017 році як незалежний аналітичний центр. Попри новий бренд, він базується на досвіді команди, яка разом працює з 2009 року (раніше в рамках Інституту світової політики). Аналітики Центру «Нова Європа» стали впізнаваними, адже запропонували якісний аналітичний продукт із питань зовнішньої політики України та безпеки в регіоні, поєднавши його з активними та ефективними зусиллями з адвокатування.

Докладніше про Центр «Нова Європа»: neweurope.org.ua

 <http://neweurope.org.ua/>
 info@neweurope.org.ua
 <https://www.facebook.com/NECUkraine/>
 https://twitter.com/NEC_Ukraine